

Noi Tracii

Fondator: Prof. Dr. Iosif Constantin Dragan

EDITORIAL

In ultimii ani interesul pentru tracologie a devenit extrem de viu în România, după ce - decenii de-a rândul - studiul civilizației, istoriei și limbii Tracilor a fost neglijat fără nici o justificare. Prea puțini au fost în trecut savanții recunoscuți - ca Hasdeu sau Pârvan - sau nerecunoscuți de oficialitatea științifică - precum Nicolae Densușianu -, care să înțeleagă importanța excepțională, științifică și patriotică, a acestor studii și să li se dedice cu toată pasiunea. Iată una din cauzele pentru care harta cunoștințelor noastre despre creatorii și purtătorii primei culturi europene e încă plină de spații albe. Ni se pare deosebit de îmbucurător faptul că, actualmente, s-a creat în România un adevărat curent de opinie publică favorabil studiilor tracologice; eforturile arheologilor, istoricilor, folcloriștilor și lingviștilor de a umple aceste terrae incognitae cu bine conturate noțiuni științifice sunt stimulate și îmbogățite prin strădania unor entuziaști diletanți. Tracologii români își fac azi tot mai simțită prezența, pe plan național și internațional, și ne place să credem că o modestă contribuție în această direcție și-a dat-o și buletinul "Noi Tracii".

Unde-i unul nu-i putere... Așadar, pentru ca eforturile tracologilor diletanți să nu se risipească și pentru ca ei să aibă la dispoziție un cadru organizat de întâlnire și discuție, buletinul nostru lansează prin prezența un apel de constituire a unor "Asociații regionale de tracologie".

Ne permitem de asemenea să sugerăm prietenilor noștri ca aceste asociații, odată create și puse în mișcare, să se reunească într-o "Uniune a asociațiilor române de tracologie" care să-și propună, printre altele - cu aprobarea prealabilă a autorităților de resort din România -, înființarea unei edituri proprii, specializată în tipărirea de cărți și periodice de tracologie.

Cititorii noștri interesați de aceste propuneri sunt rugați să ne scrie pe adresa:

Prof. J.C. Drăgan, str. Ion Creangă 7, Lugoj

Actele primului simpozion de tracologie.

Tendențe convergente în limbile vechi din Peninsula Balcanică și din Asia Mică de nord-vest

de V.I.Gheorghiev

La începutul Neoliticului (mileniile VII-VI) Peninsula Balcanică și Asia Mică occidentală au fost locuite de triburi care vorbeau dialecte foarte apropiate între ele, de origine indo-europeană. Fiindcă limba hitită-luvită se despărțise ceva mai devreme de indo-europeana comună, putem spune că doar hitita-luvită comună era puțin deosebită de celelalte dialecte indo-europene.

Fiind un teritoriu extrem de fertil, Tracia a ajuns la începutul Neoliticului unul din centrele “revoluției neolitice”. Populația a devenit sedentară și a început să crească în mod considerabil. S-a dezvoltat o cultură agrară comparabilă cu cele mai avansate din acea epocă, din Asia Mică și Asia Anterioară.

Se cultiva o specie de grâu sălbatic de tipul *triticum monococcum*, secerat cu o seceră din coarne de cerb incrustată cu dinți de silex. Boabele de struguri recent găsite sunt o dovadă că vița de vie era deja cunoscută, iar numărul mare de oase de berbec, de capră și de bou demonstrează că, în Neolitic, în viața locuitorilor Traciei procesul de domesticire a animalelor se terminase.

S-au descoperit urmele unor așezări fortificate din Neolitic și Chalcolitic. Unele dintre ele sunt situate în locuri apărate de fortificații naturale. Recent s-a descoperit o mină de aramă care, judecând după uneltele întrebuițate, datează din mileniul al IV-lea. Chalcoliticul a început deci în Tracia foarte devreme.

Din Neoliticul vechi avem statuetele înfățișând idoli, în special statuete

din argilă și din marmoră, care în perioada Chalcolitică erau făcute din os sau din aur și care reproduc în mod schematic figuri umane, mai ales feminine. Sunt simboluri de reprezentări religioase ce reflectă matriarhatul. Zeița greacă (de origine pelasgică) Demeter se trage din zeița fecundității "Pământul-mamă".

Cea mai veche scriere pictografică din Europa, sigiliul de la Karanovo VI și placa de la Gradeșnița (Bulgaria), descoperite în straturile culturale ale Chalcoliticului, are unele afinități cu scrierea de pe tăblițele de la Tărtăria (România), și cu cele mai vechi sigilii cu scriere pictografică din insula Creta, datând de la mijlocul mileniului III.

Cultura tracă din Neolitic și Chalcolitic are mai multe elemente comune cu cultura contemporană din Asia Mică Occidentală și din Grecia.

Continuitatea straturilor culturale de la Karanovo I-IV, adică a culturii neolitice din Tracia, este un fapt stabilit, dar în ce privește începutul Neoliticului trac, există azi două concepții fundamentale opuse:

1. Teoria *migrațoare* conform căreia Karanovo I și cultura Neoliticului în Tracia ar fi fost adusă prin migrația unei populații provenind din Asia Mică Occidentală. Partizanii acestei teze văd un hiatus între Paleoliticul recent sau Mesolitic și Neoliticul vechi, în Tracia. Ei caută explicația acestui hiatus în migrațiile demografice.

2. Teoria *evoluției cultural-istorice* a populației. Primii locuitori din Peninsula Balcanică și din Asia Mică Occidentală erau niște triburi înrudite îndeaproape, care trăiau în condiții geografice sensibil egale. În aceste condiții, descoperirea unor noi unelte de muncă, cu o tehnică nouă, a unor noi mijloace de existență, a unui nou mod de viață s-a produs cam în același timp, ceva mai devreme în anumite locuri sau puțin mai târziu în altele, dar în mod independent pentru fiecare colectivitate. Tocmai astfel de descoperiri dau impuls evoluției societății umane.

Omul speciei paleolitice trăiește aproape exclusiv în caverne sau pe vârfuri de stânci. Este vânător sau culegător. Când, la începutul Neoliticului, începe să-și producă singur hrana, adică devine agricultor primitiv, este constrâns să iasă din peșteri și să se așeze în văi și în câmpii. Lucrul acesta schimbă radical felul său de viață: sunt necesare noi unelte de muncă, noi tehnici pentru pregătirea hranei, noi locuințe. Acestea sunt cauzele "revoluției neolitice", ale schimbării radicale în existența omului la începutul acestei epoci.

În același timp nu putem exclude influențe culturale datorate contactului cu triburile vecine, nici nu putem nega migrațiile.

În general, în aceste epoci îndepărtate, influența culturală se exercită de obicei dinspre sud spre nord. Când populația atinge o densitate mai mare și teritoriile imense mai înainte pustii se populează, începe un proces de migrații, care în Neolitic, în Chalcolitic și în Epoca de Bronz se produce în mod obișnuit de la nord la sud, dinspre regiunile mai sărace către regiunile bogate.

Desigur pentru epoci atât de îndepărtate ca Neoliticul, nu dispunem de date absolut sigure, care să permită rezolvarea definitivă a acestei probleme. Se operează mai mult cu ipoteze. Totuși, există un argument important în

favoarea tezei continuității, și anume toponimia, despre care voi vorbi mai departe.

Aceleași probleme se pun în ceea ce privește începutul Chalcoliticului (Karanovo V-VI). După teoria migratoare arama și procesul prelucrării ei au fost aduse de o nouă populație venită din Asia Mică. Dar există zăcăminte de aramă în mai multe locuri din Tracia și chiar mine de aramă datând din Chalcolitic. Tracia a fost una din regiunile unde au existat primele centre de exploatare a aramei și de prelucrare a ei (Renfrew 1969: 38 ; G. Georgiev 1971).

II

Vom studia acum încrucișările etnice și procesele convergente din spațiul tracic, începând cu Moesia inferioară.

După datele procurate de autorii antici și inscripțiile grecești și latine, în teritoriul cuprins între Dunăre, Marea Neagră, Hemus și râul Timachus (Timocul de azi), au locuit popoarele și triburile următoare:

Mysienii. Numele *Mysoi* e atestat în Iliada, adică de la sfârșitul civilizației miceniene (sec. XII î.e.n.). Forma târzie *Moisoî*, de unde latinul *Moesi*, este datorat fie unei schimbări fonetice $u \rightarrow ui \rightarrow ü$ din istoria dialectului mysian (Georgiev 1966:159), fie particularităților limbii grecești târzii, când diftongul *oi* s-a schimbat în *ü*, devenind identic în pronunțare cu vocala *ü*. E probabil că acest nume provine din cuvântul indo-european **mus* "șoarece": forma **Mus-es* = *Moes-es* e atestată la Iordanes (*Getica*, 176). E o denumire foarte veche, de origine totemică.

Traversând Tracia, Mysienii și vecinii lor Dardanienii, înrudiți cu aceștia, au invadat Asia Mică de Nord-Vest și îi găsim atestați în Iliada și în documentele egiptene din sec. XIV-XIII î.e.n.: *m's'* (*w*) și *drdnj* (Georgiev 1977: 224). Fără îndoială, această migrație a ținut foarte mult timp. Ea a avut loc cel târziu la mijlocul și în prima jumătate a mileniului al II-lea î.e.n. Mysienii au locuit deci teritoriul Bulgariei nordice de azi încă din al III-lea mileniu și au dat numele *Moesia* regiunii amintite. Mysienii, Dardanienii și Dacii erau înrudiți îndeaproape. Mysienii au invadat Moesia inferioară, plecând din nord-vest, din Moesia superioară și Dacia occidentală, probabil în timpul mileniului al III-lea.

Timachi. Numele tribului *Timachi* sau *Timacenses* este atestat la Pliniu (NH 3, 149) și în *Notitia dignitatum*. Este un derivat din numele râului *Timachus* sau *Timacus*, *Timok* în bulgara de azi; această denumire a tribului este deci târzie. E vorba de un trib de origine misiană sau dardaniană, care a locuit lângă râul amintit.

Triballes. Numele *Triballoi* este atestat la Aristofan și Isocrate (sec. V-IV î.e.n.). Înaintea secolului VI-lea tribalii au locuit pe teritoriul dintre Naissos (Niș-ul de azi) și Istros; mai târziu ei s-au răspândit până pe cursul inferior al râului Oescus, - azi numit în bulgară Iskar (Danov 1968: 102-103). Tribalii au fost un trib daco-mysian. Venit din nord-vest, din Moesia superioară și din Dacia occidentală, au invadat Dardania (de nord), probabil la începutul primului mileniu î.e.n. Numele reprezintă un derivat al cuvântului indo-european **tr̥b* "sat" (1): schimbarea $r̥ \rightarrow ri$ este caracteristică limbii daco-mysiene; cuvântul

daco-mysian *trib-* corespunde deci exact cuvântului german *Dorf* "sat": *Trib-alloi* înseamnă "Dörf-ler".

Dimenses. Numele tribului *Dimenses* sau *Dimensioi* este atestat în inscripțiile latine și la Ptolemeu (sec. al II-lea î.e.n.). Este un etnonim latin derivat de la numele orașului *Dimum* situat lângă orașul actual Sviștov, port la Dunăre, între vărsarea râurilor Asamus-Osam și Athrys-Iantra. Denumirea este târzie.

Urdicenses. Nu e întru totul clar unde se găsește regiunea *Urdicenses* (inscr.) (2) la nord și la sud de Hemus. Acest nume este identificat cu cuvântul ce apare într-o inscripție latină (CIL 3, 14437) găsită la Tropaeum Traiani: *termin(i) pos(iti) t(eritorii) c(ivitatis) Ausdec(ensis)*. E vorba de un etnonim târziu derivat dintr-un toponim presupus **Urdice*.

Artakioi, Artakoi. Numele tribului care a locuit în *regio Haemimontana*, între Nicopolis ad Istrum și Cabyle este atestat la Dion (51,57) și Ștefan de Bizanț. El apare deasemeni într-o inscripție latină de la Stara Zagora: *Fl(avius) Moco domesticus de patria Artasia de vico Calso* și pe o inscripție greacă de la Plovdiv: *Héra(i) Artakēnē(i)* (Detschew 1957: 28). E un etnonim derivat din toponimul sau hidronimul *Artakē*: denumirea este deci târzie.

Geții. Numele *Getai, Getae* este atestat încă din timpul lui Herodot. Geții locuiau în Dacia orientală și în diverse locuri din Moesia inferioară de est. Au invadat Moesia orientală, după Mysieni, plecând din Dacia orientală. Geții erau strâns înrudiți cu Dacii și Mysienii. Etimologia numelui, care pare să fie vechi, nu e clară.

(va urma)

-
1. Etimologia lui Kerényi și Kretschmer, vezi Detschew 1957: 526, nu e convingătoare.
 2. Cfr. inscripția *Cives (regionis) Urdicensis vico Agatapara*, vezi Detschew 1957: 348-349 și 39.

BIBLIOGRAFIE

- Danov, H. 1968 = *Drevna Trakija*, Sofia.
- Detschew, D. 1957 = *Die thrakischen Sprachreste*, Wien.
- Georgiev, G. 1971 = *Die Entwicklung der älteren prähistorischen Kulturen in Südbulgarien*, în *L'ethnogenèse des peuples balkaniques*, Sofia.
- Georgiev, V.I. 1966 = *Introduzione alla storia delle lingue indoeuropee*, Roma.
- Georgiev, V.I. 1971 = *La langue et l'origine des Etrusques*, în *Etudes Balkaniques*, IV, 55-81.
- Georgiev, V.I. 1974 = *Etruskisch und Hethitisch: ein Vergleich der bekannten Tatsachen der etruskischen Grammatik*, în *Linguistique Balkanique*, XVII, 1, 5-40.
- Georgiev, V.I. = *Trakite i tehnijat ezik*, Sofia.
- History of the Hellenic World, Prehistory and Protohistory*, Athens, 1974.
- Kratka bālgarska enciklopedija*, I-V, Sofia, 1963-1969.
- Leroche, E. 1966 = *Les noms des Hittetes*, Paris.
- Renfrew, C. 1969 = *The Autonomy of the South-East European Copper Age*, în *Proceedings of the Prehistoric Society for 1969*, XXXV, 12-38.
- Sakellariou, M. 1977 = *Peuples préhelléniques d'origine indo-européenne*, Athènes.

AROMÂNII: O minoritate națională care își cere drepturile

de V.Barbă

Unul din cele mai vechi popoare din peninsula Hemus, Aromânii (valahii, macedo-românii) *nu sunt recunoscuți*, la ei acasă, ca *grup etnic distinct*.

Păstrători ai vechii culturi și civilizații trace -, ca singuri descendenți direcți ai Tracilor în locurile pe care le ocupă -, ei sunt, prin limbă și cultură, singurii continuatori și ai latinității în sudul Dunării.

Aromânii apar în istorie ca *popor neo-latin* distinct încă din secolul X. Au format state independente în sec. X-XII: "Vlahia-Mare", "Vlahia de Sus", "Vlahia Mică". Apoi, tot ei au pus bazele imperiu-

lui româno-bulgar (Impăratului Ioniță cel Mușat (frumos) Papa i se adresa și ca unuia ce era de origine latină).

În timpul imperiului otoman, rețrași în munții Pind și Hemus, au obținut drepturi de auto-administrație, pe care le-au păstrat până în 1913.

Tratatul de pace de la Berlin din 1878 face referire la ei în art. 23, iar Iradeaua Sultanului, din 10 mai 1905 pune națiunea valahă din imperiu pe picior de egalitate cu celelalte națiuni. În timpul guvernării Junilor turci, Aromânii au în guvernul de la Istanbul doi miniștri, care

îi reprezintă: N.Batzaria și N. Mișu.

Au avut o importantă contribuție pe multiple planuri: politic, militar, cultural, la înlăturarea stăpânirii otomane din peninsula Hemus.

În urma Tratatului de pace de la București din 1913, Aromânii au fost împărțiți între cele patru state succesoare ale imperiului otoman în Europa: Albania, în care circa 15 la sută din populație o constituie Aromânii, Grecia, în care se află, încă, cel puțin circa 600.000 de Aromâni, Iugoslavia și Bulgaria, în care numărul lor este de asemenea important, dar nicăieri statisticile nu-i evidențiază distinct.

Deși statele succesoare imperiului s-au angajat în 1913 să asigure pentru Aromâni menținerea școlilor și bisericilor acestora cu folosirea limbii materne, numai Grecia a respectat în oarecare măsură - până la cel de-al doilea război mondial - angajamentele luate.

În prezent Aromânii nu sunt recunoscuți în nici unul din cele patru state ca minoritate națională distinctă. În nici o școală și biserică nu au dreptul să folosească limba maternă. De asemenea nici în ziare, reviste sau în instituții culturale, care să promoveze specificul acestui popor neo-latin din răsărit.

Numai în România - în care s-au refugiat, între cele două războaie, circa 100.000 de Aromâni, li s-a permis în ultimii ani să desfășoare o oarecare activitate culturală în graiul matern.

Deși Aromânii formează un popor cu limbă neo-latină unitară, cultură și tradiții unitare, ei sunt considerați în Grecia, Greci, în Albania, Albanezi, în Iugoslavia, Macedonenii slavi, în Bulgaria, Bulgari.

Un astfel de tratament aplicat acestei importante ramuri de Traci romanizați din peninsula Hemus nu mai poate continua în Europa civilizată.

Se impune:

- recunoașterea Aromânilor ca *minoritate națională distinctă*, în fiecare din statele în care locuiesc;

- sprijinirea de către fiecare stat - în care ei trăiesc ca cetățeni loiali și harnici - a culturii Aromânilor în propria limbă cu mijloace financiare de stat:

- ore de limba maternă în școlile pe care le frecventează;

- slujbă religioasă în limba maternă în biserici;

- ziare, reviste în limba maternă;

- asociații culturale proprii.

Deoarece păstrarea acestui rest de latinitate grefată pe vechea civilizație tracă prezintă și un interes științific-cultural deosebit, se impune finanțarea unor acțiuni culturale ale Aromânilor și de către UNESCO.

În interesul întregii civilizații europene - este necesară sprijinirea poporului aromân pentru dobândirea dreptului la libera dezvoltare a ceea ce el are specific și valoros: limbă, tradiții, cultură - toate, parte integrantă a patrimoniului cultural european.

RESUME

Les Aroumains sont les descendants des Thraces romanisés au Sud du Danube; depuis environ soixante ans leur existence est menacée par manque de droits politiques et culturels, au sein des quatre Etats où ils vivent: l'Albanie, la Grèce, la Yougoslavie et la Bulgarie. L'auteur lance un appel pour que cette injustice soit abolie et souhaite que l'UNESCO lance des actions en faveur de la sauvegarde du patrimoine culturel thrace gardé par les Aroumains.

ORIGINEA TRACĂ A MACEDONENILOR PREROMANI

de N.P. Vaidomir

(continuare)

PREZENTA COLONIILOR GRECEȘTI PE COASTELE MACEDONIEI

Adevăratul contact între Traci și Greci s-a făcut în epoca de expansiune colonială a Grecilor, începând din sec. al XVIII-lea î.Hr., când a avut loc o intensă colonizare a Calcidienilor în peninsula, care - din această cauză - se va numi Calcidică, și care până atunci se numea Tracică, - continuând cu acțiunea de colonizare a țărmurilor tracice, din dreptul Olimpului și până la gura fluviilor Nipru și Don, ca și pe țărmurile ilirice ale Adriaticei.

Grecii coloniști veneau din direcția Sud, din orașele mai importante: Corintul, Calcis, Megara și Miletul (din Asia Mică, el însuși colonie).

Așezându-se pe țărmuri, în mijlocul unei populații străine, ei întemeiau orașe grecești, - colonii care nu erau decât niște insule etnice grecești într-o masă etnică străină, - pentru că însăși marea enciclopedie greacă definește colonia ca fiind... "un oraș nou, într-o țară de obicei depărtată și străină, înfrunțat de locuitorii unui vechi oraș".

Deci colonia era un oraș întemeiat de Greci - într-o țară străină și în mijlocul unei populații de alt neam, - luând forma de conduce și divinitatea ocrotitoare a orașului - metropolă, astfel încât locuitorii greci... "nu se împărțeau expuși la atacurile barbarilor din acest ținut, ci alcătuiau un nou stat grec în țară străină, după chipul și asemănarea celui din Patrie, care se numea metropolă" sau "coloniile făceau să retrăiască pe pământ străin, numele țării natale."

Mai mult chiar, pe când Grecii la ei acasă trăiau numai în dușmănie și neînțelegeri, despărțiți în state mici și izolate... "în

colonii s-au simțit frați, Elenii, spre deosebire de Barbarii care vorbeau o limbă neînțeleasă"; aici își strâneau rândurile, se uneau, tocmai pentru că erau străini, de alt neam, de altă limbă, decât masa etnică în mijlocul căreia se așezaseră.

De vreme ce coloniile grecești nu erau decât orașe întemeiate de Greci "într-o țară de obicei depărtată și străină, în care Grecii, s-au simțit frați, eleni, spre deosebire de barbarii care vorbeau o limbă neînțeleasă", suntem îndreptățiți să tragem concluziunea că, acolo unde găsim colonii grecești, populațiunea, în mijlocul căreia s-au așezat coloniștii, era străină, de alt neam, barbară, vorbind chiar o limbă neînțeleasă, și că deci acele teritorii aparțineau altor neamuri decât celor grecești.

Cu alte cuvinte, pe coastele Iliriei și ale Epirului, - unde Grecii au întemeiat coloniile Corcira, Epidamnus, Apolonia, Ambracia, - pe coastele Macedoniei propriu zise, din dreptul muntelui Olimp, și continuând cu acelea ale Traciei, ale Moesiei și Daciei, - unde găsim coloniile Potidea, Acanthus, Staghira, Amfipolis, Abdera, Neapolis, Maronea, Bisante, Selimvria, Perintus, Bizanțiu, Anhalos, Mesemvria, Odesus, Callatis, Tomis, Istria, Tiras, Olbia, Tnais, ș.a., - Grecii nu erau la ei acasă, ci în țări străine, barbare, ca de altfel și în celelalte părți unde au întemeiat colonii, ca pe coastele Galiei, Italiei, Asiei Mici, etc.

Dacă toate aceste ținuturi ar fi fost locuite de Greci, încă dinainte de epoca expansiunii lor coloniale, nu am mai fi înregistrat întemeierea de colonii grecești.

Pentru că nu se poate admite o colonie grecească într-o țară eminentemente grecească, când - prin definiție - colonia este un oraș grecesc, într-o țară străină, depărtată, barbară.

Intr-adevăr, am cercetat tabloul coloni-

ilor grecești, publicat de G.D. Capsalis, în marea enciclopedie greacă, și am constatat că din cele 181 de colonii nu exista niciuna, în teritoriu propriu-zis grecesc, adică în Peloponez, Grecia continentală.

De asemenea nu se găsește nici o colonie grecească în interiorul continentului, ceea ce înseamnă că Grecii dominau numai țărmurile prin coloniile lor, fără să pătrundă și în interior.

Iarăși nu trebuie să înțelegem că țărmurile ar fi exclusiv locuite de Greci, pentru că coloniile fiind așezate la distanțe mari, numai în puncte comerciale și strategice, locuitorii dimprejur rămâneau mai departe băstinașii; pe de altă parte, prin caracterul lor de colonii, trebuiau să stea în permanent contact cu lumea "barbară" dimprejur, cu care întrețineau relațiuni comerciale.

Populațiunea coastelor Macedoniei, ale Traciei, ale Moesiei și ale Daciei, fiind străină de Greci, nu putea să fie decât de neam trac.

Precum am dovedit, din punct de vedere istoric, Tracii, nu numai că au locuit țărmurile, dar ei s-au întins și în insulele Egeei, unde îi găsim locuind Lemnos, Samotracia, Tasos, etc.

Este adevărat că viața Tracilor gravita mai mult spre interior, iar nu spre mare, pentru că bogățiile țărilor tracice - care se găseau în interior - nu permiteau Tracului să se depărteze de țărm, să devină navigator.

Dimpotrivă viața Grecilor gravita, ca și azi de altfel, spre mare.

De interior au rămas totdeauna străini. Interesul lor principal a rămas țărmul.

Se poate vedea și azi că Grecii sunt concentrați prin orașele porturi de la mare sau în centrele mari comerciale din interior.

În rest însă ei au pătruns ca elemente rătăcite.

Acestea astăzi, când au la îndemână căile de comunicație cele mai lesnicioase, ne închipuim atunci ce va fi fost în antichitate.

Este și firesc să fie așa, pentru că, din moment ce acela care domină țărmurile comandă și viața comercială a interiorului, Grecii nu aveau de ce să lupte cu greutatele continentului, mai ales că Tracii aduceau, cu caravanele lor, bogățiile până la coloniile grecești.

Grecii n-au fost și nici nu sunt cărăvă-

nari. În schimb Românii macedoneni, ca urmași ai Tracilor, au rămas până astăzi vestiți cărăvănari, servind deopotrivă și interesele grecești.

Concluzia firească, ce rezultă cercetând problema coloniilor grecești, este că Macedonia nu putea să fie o țară grecească, tocmai pentru că se constată colonii grecești pe coastele ei, începând din dreptul Olimpului și până la Strimon, ceea ce dovedește că acolo locuia un popor străin de Greci, barbar, cu o limbă neînțeleasă de ei, popor care - cum am dovedit - aparținea marelui neam trac.

*

În numărul mic al Grecilor de azi vedem încă o dovadă în plus că Grecii vechi n-au ocupat niciodată teritoriile mai întinse decât cele de azi, prin care trebuie să se înțeleagă acele locuite compact de Greci, adică Grecia peninsulară, începând de la granița de Sud a Tesaliei, Peloponezul și insulele Egeei.

Pentru că dacă Grecii vechi ar fi locuit, în afară de teritoriile de mai sus, și Macedonia și Epirul și Tracia și Tesalia, cum pretind ei, atunci ar fi trebuit ca numărul Grecilor de azi, - ca urmași ai celor vechi, - să fie cu mult mai mare, ceea ce nu se constată.

Grecii ar putea să răstoarne acest adevăr numai dacă ar dovedi scăderea, din diferite motive, a numărului Grecilor din antichitate și până azi.

Ori, nu există niciun motiv care să justifice acest proces.

În dauna Grecilor nu s-au înregistrat desnaționalizări, nici chiar prin cucerirea romană, datorită culturii lor superioare.

Dimpotrivă, în masa greacă de azi intră un procent însemnat de elemente etnice străine, - ca Români, Slavi, Albanezi, - grezitate încă din timpul Imperiului Otoman, din care făceau parte și Grecii, și care au știut să exploateze situația dominantă ce o aveau în biserica ortodoxă.

Prin biserică mai ales, ca și prin școală, Grecii au reușit să desnaționalizeze un mare număr din elementele etnice străine creștine.

Și mai știm din istorie că Grecia și ținuturile pretinse grecești, n-au trecut prin niciun cataclism, care să justifice, în raport cu antichitatea, o scădere a numărului Grecilor.

Năvălirile barbare au fost mai puțin

simpte de Greci, față de alte popoare, ca de pildă al nostru.

Și-atunci numărul mic al Grecilor de azi nu se poate explica decât prin aceea că ei sunt urmașii unei mase etnice foarte redusă ca număr încă din antichitate, și care atunci n-ar fi putut să ocupe ținuturi mai întinse decât cele care au rămas până azi grecești, și anume: Grecia peninsulară de la Sud de Tesalia, Peloponezul și insulele Egeei.

Dacă ne gândim că Sudul Italiei, unde Grecii întemeiaseră un mare număr de colonii, s-a numit - la un moment dat, în antichitate, - Grecia Mare, înseamnă că atunci teritoriul Greciei propriu-zise, de unde pornea expansiunea greacă, era cu mult mai mic decât acela ocupat de coloniile din Sudul Italiei, de vreme ce i s-a dat acest nume.

Dacă Grecii ar fi locuit în antichitate Macedonia și Epirul, Tracia și Tesalia, ar fi trebuit ca pe ei să-i găsim și mai târziu în acele țări, fie în mase compacte, fie cel puțin în insule răzlețe, chiar dacă s-ar admite - deși n-a fost cazul - o desnaționalizare a lor ca elemente conlocuitoare, așa cum găsim pe Români în toată Peninsula Balcanică, pe lângă regiunile pe care le locuiesc în mase compacte, ca: Pindul, Epirul, Macedonia, Albania, Tesalia, etc.

Dar nici în antichitate, nici în evul mediu și nici mai târziu, Grecii n-au locuit în aceste provincii.

În această privință cităm părerea autorizată a d-lui prof. T. Capidan, care constată: *...Dar astăzi se știe că, afară de Grecia propriu-zisă, de Tracia orientală, nu există niciun Grec în toată Macedonia, în toată Albania centrală și nordică, ca și în părțile de Sud ale Bulgariei și Serbiei*".

"În antichitate realitatea nu putea fi alta, decât așa cum se prezintă azi. Deoarece nimeni nu va putea susține că în vechime au existat mai mulți Greci decât astăzi".

Iar pentru timpurile mai apropiate de noi, este în deajuns, cred, dacă invocăm constatările a doi cercetători, bine informați: unul este grecul *Aravntinos*, care, scriind pe la 1850 - citează cazul unui pașă, care, fiind numit pe la 1754, peste provincia Ianina, - a constatat că aceasta era în...*"cea mai mare parte compusă din rasa românească"*, iar celălalt, savantul german *Ioh. Thunmann*, constată pe la

1774 că Români din Sudul munților Balcani...*"sunt un popor numeros și alcătuiesc jumătate din populația Traciei și trei sferturi din aceea a Macedoniei și a Tesaliei"*, și că...*"cea mai mare parte din orașele din Tracia de mijloc, Macedonia și Tesalia sunt locuite de Vlahi (Români)"*.

Ambele afirmații sunt făcute de cercetători străini de neamul nostru; prima vine din partea unui Grec și datează numai de 189 de ani, iar cea de-a doua din partea unui German și s-a produs la 20 de ani mai târziu decât prima.

În acest timp n-a intervenit niciun fapt care să răstoarne această proporție.

Dacă la 1754, provincia Ianina - adică Epirul, în Evul Mediu Vlahia de Sus - era în... "cea mai mare parte compusă din rasa românească", iar la 1774, trei sferturi din populația Macedoniei și a Tesaliei era românească și ținând seama și de numărul populației turcești ca element al statului dominant în acea vreme, ca și de acela al populației slave, ne putem întreba, pe bună dreptate, unde mai erau Grecii în aceste provincii?

Concluzia la care ajungem, punându-ne această problemă, este aceeași la care am ajuns și prin alte argumente, anume că Grecii în antichitate n-au putut să locuiască compact decât Grecia peninsulară, începând de la frontiera sudică a Tesaliei, Peloponezul și insulele Egeei, și că lipsa, în evul mediu și mai târziu, ca și azi, a Grecilor din Macedonia și Epir, din Tesalia și Tracia, este o dovadă că aceste țări în antichitate n-au fost locuite de Greci, ci de alt element etnic, care, precum s-a dovedit și din punct de vedere istoric, este cel trac.

(va urma)

RESUME

Les Grecs ont fondé des colonies sur les côtes de l'Illyrie, de l'Épire, de la Macédoine, de la Thrace et de la Moesie; toutes ces régions étaient habitées par des Thraces et les Grecs ne réussirent pas à s'y infiltrer. Ceci est prouvé, entre autres, par le fait qu'au moyen-âge et dans les temps modernes on ne les y trouve presque pas. Si les Grecs ne sont pas nombreux aujourd'hui, il serait absurde de leur attribuer un nombre et une extension territoriale beaucoup supérieures dans l'antiquité.

DIN ACTIVITATEA MUZEULUI DE ARHEOLOGIE DIN CONSTANȚA

Munca de cercetare științifică a cunoscut ca prim obiectiv săpăturile arheologice, care au fost îndreptate în direcțiile impuse de absența unor date de ordin istoric și arheologic, atât în tematica muzeului, cât și, în general, în istoria Dobrogei, mai veche sau mai recentă.

Albești. S-a întreprins o campanie îndelungată pentru cercetarea așezării fortificate din sec. IV-II î.e.n., din teritoriul Callatian, la 16 km spre vest, lângă comuna Albești. Importanța acestei așezări constă nu numai în complexele de locuințe construite din piatră și pământ sau în zidul de incintă cu parament în blocuri mari de piatră semiecarisate, cât mai ales în materialul ceramic recuperat. Odată mai mult, se poate determina caracterul agrar al așezării, a cărei populație își dezvoltă etnicul băștinăș geto-dacic și grecesc, interferat, prin factura materialului ceramic.

Tropaeum Traiani. Au fost începute secțiuni noi ori au fost lărgite altele începute mai de mult, pentru lămurirea unor elemente stratigrafice sau a unor construcții din apropierea porții principale de vest.

Cașidava. S-au conjugat săpăturile de salvare din necropolă, impuse de amenajarea unei șosele asfaltate spre Cernavodă, cu cele sistematice din incintă.

Canalul de navigație Dunăre-Marea Neagră. Pe lungimea văii Carasu, de la Cernavodă la Agigea, proiectul noului canal cuprinde cercetări în zeci de așezări preistorice, clasice și feudale timpurii. S-a lucrat intens în numeroase puncte: Straja, Basarabi, Cumpăna, Constanța-Palas, Medgidia, Medgidia-Vest, Satu-Nou, etc.

Activitatea publicistică. Planul editorial al muzeului pe anul 1977 are un repertoriu de titluri relativ satisfăcător. Apariția volumului "Pontica IX" constituie un eveniment remarcabil în viața muzeului, iar introducerea la tipar a numărului X, consacrat Centenarului Independenței de stat a României, se adaugă altor realizări în aceeași direcție.

Ne-am propus să reluăm apariția *Analelor Dobrogei*, al căror conținut să aibă cu precădere caracter de istorie modernă și contemporană, etnografie, folclor, artă - cu alte cuvinte, fără literatură. Aceasta formează indiscutabil, apanajul prestigioasei noastre reviste "Tomis".

ZAMOLXE

Ciudat răboj de semne, aici, pe vârful de munte,
o stâncă fără colțuri, o lespede rotundă,
o piatră ca de moară ce a putut să-nfrunte
și razele și ploaia, secundă cu secundă!

Se potolește-n preajmă turbata vijelie,
zăpada liniștită, imaculat se-așterne,
curată ca o față de masă ce te-mbie
la cina cuvioasă a tăinilor eterne.

Aici veneau păstorii de două ori pe an,
la scăpătat de toamnă, la început de vară,
când turmele la munte se urcă sau coboară
și inima e plină de cântec și alean.

Cu darurile-n brațe, pioși, ca niște sfinți,
nerăbdători s-apară, din piatră, din văzduh,
Zamolxe cu privirea și vorba, numai duh,
să le citească legea lăsată de părinți.

Păstor la fel ca dâșii, cu sarica mai nouă,
cu pletele mai albe, cu ochii mari, adânci,
se luminau fantastic, aveau sub gene rouă,
când auzea că-n țară-i belșug de miei și prunci!

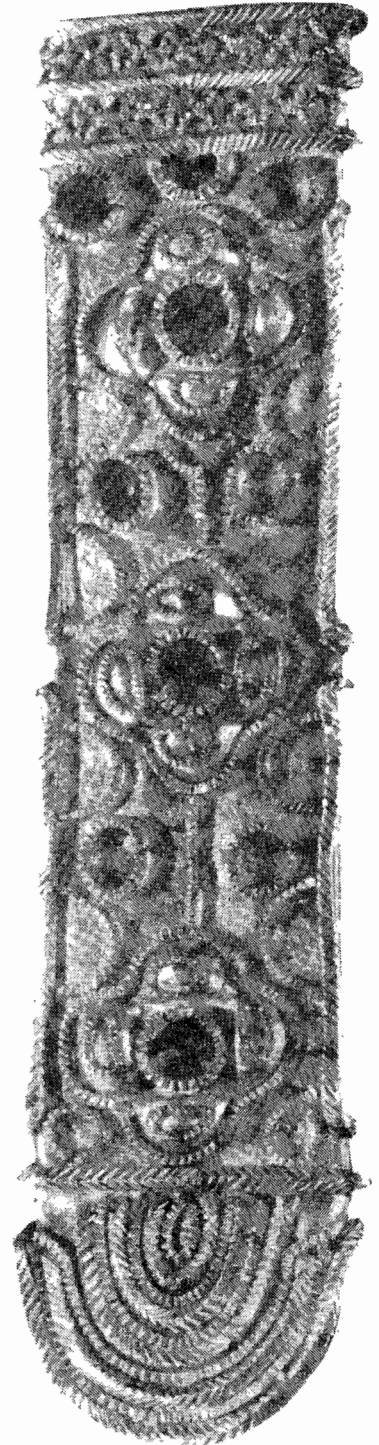
Uitau atunci păstorii, de pricini, de ocări
și îl rugau să guste din fagurii de miere.
Sfințindu-le prinosul, din ochii lui, din zări
se întindea pe toate un val de mângâiere!

Nici jertfe de fecioare, de miei, doar voie bună,
li ascultau Cuvântul, voioși, păstorii daci:
Să fie drepti căci soarta pe rele se răzbună,
să fie buni, cu milă de vite și săraci!

Când începea să cânte obșteasca adunare,
se-ndepărta Zamolxe, într-un amurg de pară,
cu dreapta ridicată a binecuvântare
pe sfatul lor, pe turme, pe munți, pe-ntreaga țară!

Mai rămâneau păstorii, la sfat, puțină vreme,
simțindu-se cu zeii și Soarele fărtați,
plecau doinind pe plaiuri, lăsând zălog de steme
să încresteze timpul pe lespezi de Carpați.

Aci, n-a fost Olimpul cu zei păgâni și cruzi,
aci, au stat păstorii cu Zeul lor la sfat,
apleacă-te, cu fruntea pe lespede, s-auzi.
un freamăt lung de sarici, un buciom fermecat.

ATANASIE NASTA

DIN ACTIVITATEA CENAACLULUI "TITU MAIORESCU"

La 20 octombrie 1977 Cenaclul "Titu Maiorescu" al Asociației Juriștilor din România și-a inaugurat la Ateneul Român din București noua stagiune a manifestărilor publice cu simpozionul "*Folclorul - dovadă a permanenței și a vocației universale a spiritualității românești*".

În cuvântul de deschidere, Dr. Gabriel Iosif Ghiuzbăian, a arătat că: "este foarte greu pentru un neinițiat în cultura românească să înțeleagă că aici în spațiul Carpato-Dunărean, în acest leagăn de civilizații, care și-au întins aria aproape pe un întreg continent, se păstrează nealterate de multe mii de ani, tradiții savante, obiceiuri ce țin de izvoarele spiritualității europene. Nimeni nu ne va putea învinui de megalomanie, chiar dacă ar dori cu ardoare, cu atât mai mult cu cât afirmații de acest fel au fost făcute de numeroși oameni de cultură din străinătate. Cu nimic nu sunt mai sărace aceste tradiții spirituale în semnificații și valoare decât cele ale Asiei și Africii ce au stârnit un legitim interes. Cu toate că într-un mod încă insuficient recunoscut, cultura arhaică românească a constituit, nu odată, sursă de inspirație pentru marii artiști ai lumii."

Gabriel Ghiuzbăian a adresat apoi felicitări prof. dr. Iosif Constantin Drăgan cu prilejul împlinirii a 10 ani de la înființarea fundației ce-i poartă numele, care are la loc de cinste printre preocupările sale afirmarea culturii românești în lume, inclusiv a folclorului.

Membrii cenaclului se alătură sentimentelor în virtutea cărora conducerea de stat a țării noastre i-a conferit recent Președintelui Fundației Europene Drăgan placheta jubiliară "Centenarul Independenței de Stat a României" în semn de "recunoaștere a contribuției pe care a adus-o la păstrarea tradițiilor istoriei și culturii românești în rândurile compatrioților noștri din străinătate, precum și pentru activitatea depusă în vederea strângerii legăturilor dintre popoarele din țările noastre".

A luat apoi cuvântul prof. dr. J.C. Drăgan, membru al Academiei de Științe din New-York, președinte de onoare al Secției de Tracologie a Cenaclului "*Titu Maiorescu*" care, mulțumind pentru frumoasele aprecieri

la adresa activității *Fundației Europene Drăgan*, arată că distincția conferită de conducerea de Stat a României va constitui un puternic imbold pentru noi acțiuni ce vor fi întreprinse în lumina programului fundației, de natură să sublinieze ideea unei perfecte compatibilități între a fi român profund atașat patriei natale, admirator al realității românești contemporane, și a fi un europeist militant. Vorbitorul a evidențiat în continuare câteva din acțiunile fundației menite să contribuie la afirmarea valorilor spirituale românești și a subliniat succesul de care s-au bucurat expozițiile de artă populară românească organizate la sediul fundației din Palma și în alte centre europene. Și-a manifestat regretul că nu a avut la îndemână valoroasele lucrări ale artistei Elena Constante cu prilejul ultimei expoziții organizată la Palma de Mallorca. Prof. Dr. J.C. Drăgan a mai arătat că folclorul, alături de celelalte valori culturale, are menirea de a evidenția însușirile spirituale și patrimoniul de valori al fiecărei națiuni, contribuind la întărirea legăturilor între popoarele continentului european prin scoaterea la lumină a elementului care le-a unit în trecut, le unește sau le poate uni azi.

În continuare, prof.univ. Harry Brauner a vorbit despre poluarea folclorului (concept pe care personal l-a lansat) și despre modul în care a contribuit la afirmarea pe plan internațional a unor mesageri ai artei noastre populare (Maria Tănase, Gheorghe Zamfir etc).

Dr. Corneliu Belciu s-a ocupat într-un minieseu de: *“Spiritul creator și în domeniul juridic, al poporului român în perioada veche a istoriei sale”*. Vorbitorul a dezvoltat ideea de *“Jus Valahicum”*, demonstrând capacitatea gândirii creatoare a poporului nostru și în domeniul juridic, pornind în primul rând de la folclorul juridic.

Sanda Diamantescu s-a ocupat în continuare de Orfeu, una dintre cele mai tulburătoare figuri a mitologiei antice, prinț trac, poet și muzician.

Poeta italiană Teresa Maria Moriglioni Drăgan, membră de onoare a cenaclului, a citit din cartea sa de poeme *“Amoebă ori stea”* apărută recent în Editura “Univers”. A mai recitat actrița Florina Cercel de la Teatrul Național din București.

În a doua parte a simpozionului, juriștii Alexandru Limona, vicepreședinte al cenaclului și Atanasie Nasta au prezentat un disc de poezie aromână. Alexandru Limona, într-un emoționant eseu, s-a ocupat de viața și creația actricească a regretatului Toma Caragiu, unul dintre interpreții înregistrării pe disc, care era unul dintre susținătorii tezei că Aromânii au plecat din Maramureș, țara Dacilor mari, în vremuri străvechi. Atanasie Nasta s-a ocupat apoi de folclorul aromân. Ambii vorbitori au făcut referiri la originea tracă a Macedo-Românilor și la faptul că cultura este parte componentă a spiritualității românești.

În încheiere au fost audiate poezii în dialect aromân înregistrate pe un disc editat recent de *“Electrecord”* în interpretarea actorilor Toma Caragiu și Ion Caramitru.

Constantin Iordache

Bibliografie

Helmut Wilhelm Schaller, *Die Balkansprachen in die Balkanologie*, Winter, Heidelberg, 1975, 207 pagini.

Interesantă și utilă pentru bogăția materialului discutat, ca și pentru comentariul critic al bibliografiei, cartea slavistului Schaller pune la dispoziția cercetătorilor informațiile la zi privind "uniunea lingvistică balcanică". Autorul aderă la teoria potrivit căreia trăsăturile ce apropie fonetica, morfo-sintaxa și lexicul limbilor albaneză, română, neo-greacă, bulgară,

macedoneană, sârbo-croată și turcă se explică prin substratul antic comun - ceea ce noi numim limba tracă. Se ține seama și de alți factori unificatori, ce au acționat ulterior, de exemplu transhumanța, existența unor mari formații statale, bilingvismul din epoca romană și bizantină, etc.

Ne scriu cititorii

PRECIZARE REDACȚIONALĂ

Lucrarea lui Alf Lombard "Latinets öden i öster" din care am reprodus în numărul trecut rezumatul francez ("Les destinées du latin à l'Est"), a fost publicată prima dată de Academia Regală de beletristică, istorie și antichități (Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien) din Stockholm, ca volumul XII al culegerii ei "Filologiskt arkiv".

RADULESCU NICOLAE, jud. Argeș.

"În buletinul "Noi Tracii" nr. 27, Dr. Aurel Popescu tratează problema plantelor medicinale folosite de Traci. În legătură cu buruiana numită "lumânărică" îmi permit să vă povestesc ce mi s-a întâmplat mie personal în urmă cu 12 ani. În anul 1945 m-am îmbolnăvit de gălbenare, care pe parcurs s-a agravat și am dat în icter negru. În 30-40 de zile am ajuns la 35 kg., cu toate că la începutul bolii aveam 58-59 kg (aveam atunci 20 de ani). După ce am consultat o serie de medici și toți mă priveau compătimitor, fără a-mi da vreo speranță, m-am hotărât să mă întorc de la Oradea în satul meu pentru a-mi da sufletul. Reîntors la 26 XII 1946 acasă, mama a dat fuga la o bătrânică, care pe loc mi-a făcut un medicament din lumânărică, din care am luat 3-4 zile câte 3 lingurițe pe zi. În 7-8 zile m-am refăcut complet și până astăzi nu am mai avut nimic la ficat.

Am relatat această întâmplare pentru a întări și încuraja cercetările referitoare la obiceiurile și ocupațiile strămoșilor noștri tracii. Am rămas cu o deosebită considerație pentru toți cei ce au contribuit la cercetarea și publicarea istoricelor date privind strămoșii neamului românesc pentru care rămân foarte îndatorat și mulțumesc foarte frumos tuturor colaboratorilor și redacției, iar Domnului Academician Dr. J.C. Drăgan - ca unui adevărat Român care a sacrificat fonduri materiale personale pentru redactare, tipărire și editare, îi transmit cele mai sincere mulțumiri și urări de sănătate, fericire și ani mulți."

VASILE BORONEANȚ

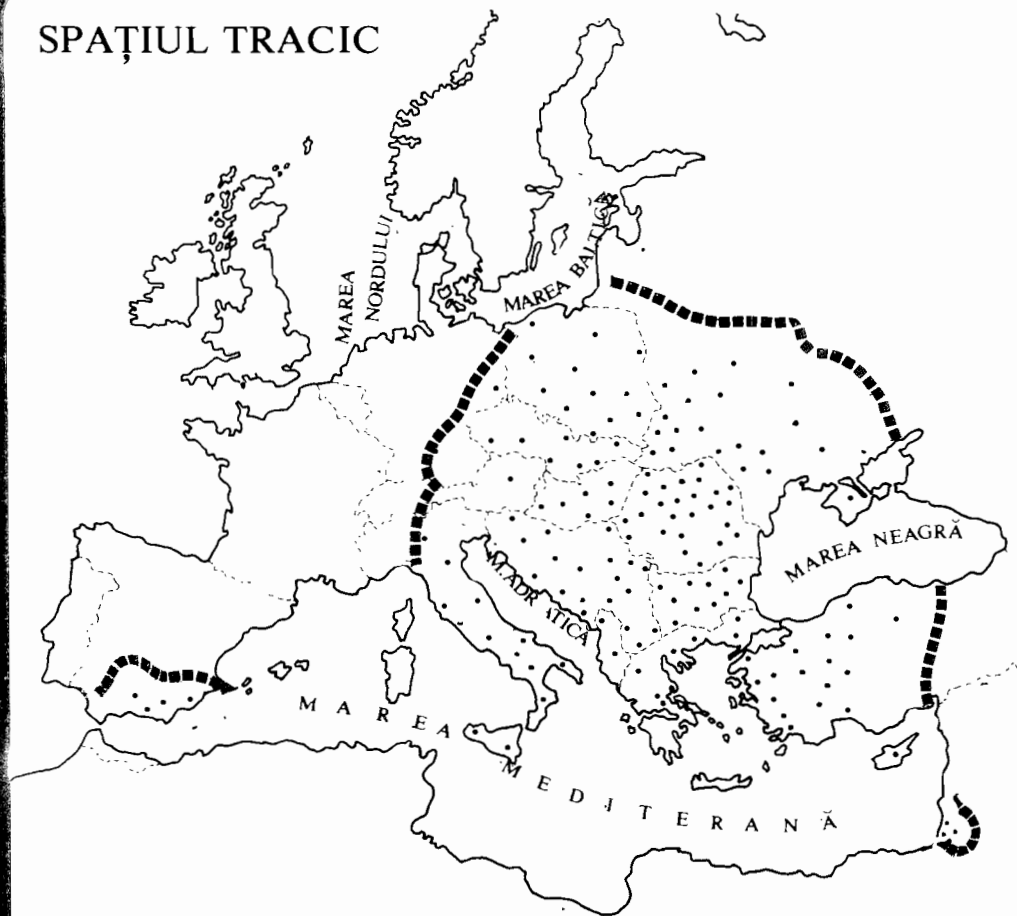
Pentru publicarea articolului Dv. intitulat "A propos du caractère magico-religieux des expressions artistiques de l'épîpaléolithique développé dans le sud-ouest de la Roumanie" vă rugăm să ne trimiteți clișeele și fotografiile la care faceți referință în text, precum și adresa Dv.

NOI TRACII

Buletin circular al Centrului de studii istorice de la Veneția

Secretariatul de redacție: Via Larga 11, Milano
Anul IV - Nr.42 - februarie 1978

SPAȚIUL TRACIC

Tracii sunt neamul cel mai numeros și mai răspândit din lume,
după cel al Indienilor (Herodot)

sumar

<i>V.I. Gheorghiev</i> : Tendențe convergente în limbile vechi din Peninsula Balcanică și din Asia Mică de nord-vest	2
<i>V. Barbă</i> : Aromânii, o minoritate națională care-și cere drepturile	6
<i>N.P. Vaidomir</i> : Originea tracă a Macedonenilor preromâni	8
<i>A. Nasta</i> : Zamolxe	12
<i>C. Iordache</i> : Din activitatea cenaclului "Titu Maiorescu"	13